

Analiza sędziowskich decyzji i poglądów na temat stosowania kary pozbawienia wolności

W jaki sposób sędziowie wymierzają karę? Czym się kierują decydując się, aby ktoś poszedł do więzienia? Jak sędziowie obliczają, ile lat sprawca ma spędzić w więzieniu? Czego sędziowie oczekują od wykonania kary więzienia? Na te pytania chciałbym odpowiedzieć w ramach swojego projektu badawczego.

Kiedy mówi się o karaniu sprawców przestępstw, to najczęściej myśli się o karze pozbawienia wolności. Jest to sankcja najsurowsza przewidziana przez polskie ustawodawstwo. W Polsce od kilku lat można zaobserwować istotny spadek udziału orzekanych kar pozbawienia wolności w ogólnej strukturze kar. Z informacji statystycznej Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, iż wobec 38 % spośród 275 768 skazanych w 2018 zastosowano karę pozbawienia wolności. I choć faktycznie z roku na rok odsetek orzekanych kar pozbawienia wolności spada kara pozbawienia wolności (włączając w to karę 25 lat pozbawienia wolności oraz dożywotniego pozbawienia wolności) stanowi nadal często stosowany rodzaj sankcji w Polsce (z pewnością orzekany częściej niż w innych państwach Europy Zachodniej). W dyskursie medialnym i publicznym do głosu dochodzą głównie zwolennicy surowego karania. Postulują oni, że wysokie kary, a zwłaszcza kara pozbawienia wolności, są jedynym remedium na zjawisko przestępczości. Stąd też zmiany związane z zaostrzaniem odpowiedzialności karnej realizowane są poprzez podwyższanie zagrożenia karą, i to przede wszystkim karą pozbawienia wolności lub szerszym zakresem jej stosowania.

Celem mojego projektu badawczego jest rekonstrukcja „mechanizmu wymierzania kary pozbawienia wolności” przez sędziów w Polsce oraz zdefiniowanie roli sędziów w systemie wymiaru sprawiedliwości karnej. By określić, jak przebiega w rzeczywistości proces decyzyjny oraz w jaki sposób osobiste preferencje sędziów związane są z określonym wymiarem kary pozbawienia wolności, dokonam analizy przepisów regulujących wymierzanie kar (w tym kary pozbawienia wolności) a także przeanalizuję dane statystyczne oraz uzasadnienia wyroków, w których sędziowie zdecydowali o zastosowaniu kary pozbawienia wolności. Chciałbym również poznać opinie sędziów na temat karania, kary pozbawienia wolności i jej wymiaru, dlatego też przeprowadzę z nimi 40 indywidualnych wywiadów pogłębionych.

Dotychczasowe badania nad wymierzaniem kar ograniczały się do jednej najwyżej dwóch metod badawczych. Nowatorski charakter prezentowanych przeze mnie badań kryje się między innymi w przyjętej metodzie badawczej. Pozyskanie narracji samych sędziów i pogłębienie ich wypowiedzi w ramach pogłębionych wywiadów indywidualnych nie było dotychczas często techniką stosowaną w badaniach nad sędziowskim wymiarem kary pozbawienia wolności w Polsce. Badania podejmowane są również w czasie istotnym ze społeczno-politycznego punktu widzenia. Trwające od 2016 roku przekształcenia pozycji sędziów oraz polityczne naciski wywierane na przedstawicieli tego zawodu (m.in. prowadzenie zmasowanych postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów) sprawiają, że tematyka objęta dość szerokim zakresem dyskrecjonalności sędziowskiej, jaką jest wymierzanie kar, stanowić może pole do analiz zmian w poczuciu sędziowskiej niezawisłości. Warto zaznaczyć, że problem ten nie dotyczy jedynie Polski. Jest jedną z cech populizmu penalnego. Przykładem są również naciski na sędziów wywierane w USA.

Wyniki prowadzonych przeze mnie analiz zostaną opublikowane w formie artykułów naukowych w międzynarodowych i krajowych czasopismach. podczas krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych.